בהר ג

א. וועז אַ איד האָט זיך פאַרקויפט אַלס אַן עבד צו אַ נכרי, זאָגט דער פסוק[1]: „גאולה תהי׳ לו אחד מאחיו יגאלנו. או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו גו׳ או השיגה ידו ונגאל״; און פון דעם סדר אין פסוק — „אחד מאחיו גו׳ דודו או בן דודו גו׳ משאר בשרו גו׳״ — לערנט מען אַפּ[2], אַז „הקרוב קרוב קודם״ — דער קרוב וואָס איז נעענטער, איז ער פריער צו גואל זיין דעם עבד.

דאַרף מען פאַרשטיין:

א) וועז דער נמכר לנכרי אַליין איז אין אַ מצב פון „השיגה ידו״, איז ער דאָך כמובן „קודם״ פון אַלע קרובים[3]; און וויבאַלד דער פסוק רעכנט אויס די קרובים[4] לויטן סדר וויער איז קודם לגאולה — האָט דאָך לפ״ז צום אַלעם ערשטן געדאַרפט שטיין „והשיגה ידו ונגאל״, און ערשט דערנאָך (אויב לא השיגה ידו) „אחד מאחיו גו׳ או דודו גו׳״ — פאַרוואָס[5] שטייט „השיגה ידו״ נאָך גאולת קרובים?

ב) וויבאַלד דער פסוק רעכנט אויס כו״כ קרובים און אין אַ סדר פון „הקרוב קרוב קודם״, האָט ער אַלס ערשטן קרוב געדאַרפט זאָגן „אביו״, וואָס ער איז מער קרוב אפילו ווי „אחיו״ (ווי דער דין[6] ביי ירושה, אַז „האב קודם לאחין״) — ובפועל ווערט „אביו״[7] אינגאַנצן ניט דערמאָנט אין פסוק?

די זעלבע שאלה פרעגט מען[8] אין פ׳ נחלות, וואו דער פסוק[9] רעכנט דעם סדר פון ירושת הקרובים: „איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו . . לאחיו . . לאחי אביו . . לשארו הקרוב אליו״ — און לאָזט אויס „אביו״, וועל־כער קומט לירוש פאַר „אחיו״ כנ״ל? און מען פאַרענטפערט[8] אַז „דרך ברכה ידבר ולא בנכרתים״ — דער פסוק רעדט ניט וועגן אַ פאַל פון פורעניות[10], אַז דער בן איז מת בחיי אביו.

אָבער [נוסף לזה אַז אויך דאָרט אין פ׳ נחלות איז עס ניט אינגאַנצן גלאָטיק. וואָרום וויבאַלד אַז דאָס זיינען ענינים וואָס זיינען נוגע להלכה, האָט לכאורה קיין אָרט ניט צו אויסלאָזן[11] „אביו״ צוליב דעם[12] וואָס עס איז ניט „דרך

---

1) פרשתנו כה, מח־מט.

2) תו״כ עה״פ. רמב״ם הל׳ עבדים פ״ב ה״ז. וראה קידושין כא, א (וברש״י שם ד״ה לקרוב). כס״מ ולח״מ לרמב״ם שם. ואכ״מ.

3) כלשון הרמב״ם שם „אם לא השיגה ידו לגאול קרוביו פודין אותו״.

4) משא״כ לעיל (פסוק כה־כו) גבי שדה אחוזה, שלא מפורש שם בקרא הסדר ד„קרוב קרוב קודם״, וכלל כולם יחד — „וגואלו הקרוב אליו״.

5) אף ש(בדוחק) י״ל הטעם מפני שזהו רחוק יותר בזמן — גאולה ע״י קרובים אפשרית תיכף „אחרי נמכר״, משא״כ ע״י עצמו שממצב של „מר״ צ״ל למצב ד„והשיגה ידו״.

6) ב״ב קח, ב (ושם לגבי עוד דינים). קטו, א (במשנה). רמב״ם ריש הל׳ נחלות.

7) ועד״ז יש להקשות למה לא נמנה „בן״ שקודם גם לאביו (ב״ב שם). וי״ל שזהו היפך הרגיל והרוב — שהבן (יפרנס ו)יגאל את אביו, ובפרט שמתחלה לא פרנסו ועד שהוכרח למכור עצמו.

8) רמב״ן (והובא בבחיי) פינחס כו, ט. ועוד.

9) פינחס שם, ח־יא.

10) להעיר גם מב״ב קח, סע״א.

11) משא״כ בב״ב שם שהמדובר ב„אתחולי . . לא מתחלינן״.

12) ע״ד משנ״ת כמ״פ (לקו״ש ח״ה ע׳ 281. ח״ע ע׳ 26 ואילך) בנוגע להא שארז״ל (פסחים ג, א. וש״נ) עיקם הכתוב כו׳ ולא הוציא דבר מגונה מפיו.

ברכה"[13], ובפרט אז דאס גיט אן אפשריות לטעות אז דער אב איז ניט קיין יורש[14] — איז]

בנדו"ד וואו עס רעדט זיך ניט וועגן א מצב פון „נכרתים"[15], האט דער פסוק געדאַרפט זאגן און — גלייך באם אנהייב, דעם דין אז דער אב איז קודם לגאולה?

ב. קען מען דאס מבאר זיין בהקדם וואס חז"ל זאגן[16] אז די פרשיות פון דער סדרה קומען „על הסדר", זיי באוויזן דעם סדר הירידה ר"ל וואס קען קומען דורך ניט אפהיטן די מצוה (אפילו נאר — „אבקה"[17]) פון שביעית: פריער איז עס גורם אז ער איז „מוכר את מטלטליו", און נאכדעם גייט ער מירידה לירידה, ביז צו תכלית הירידה, ר"ל — אז ער פארקויפט זיך צו א נכרי, און נאכמער — „לעקר משפחת גר"[18], וואס מיינט „לע"א עצמה[19] (להיות לה שמש[20])".

ווי פארשטאנדיק אין פשטות, איז דאס ניט נאר א ירידה אין גשמיות — אז ער מוז פארקויפן אלע זיינע נכסים כו', ביז צו פארקויפן זיך אליין (און דערצו נאך) צו א נכרי — נאר עס באווייזט אויף א כסדר־דיקער ירידה און שפל המצב ברוחניות[21].

וואָרום אז א איד זאל זיך פארקויפן צו א נכרי, איז דאס (א) היפך התורה — מען טאר זיך ניט פארקויפן צו א נכרי[22], און (ב) דאס איז א מצב וואס עס גיט אן ארט אויף א קס"ד „הואיל ורבי מגלה עריות . . עובד ע"א . . מחלל שבת אף אני כמותו"[23]; ועאכו"כ דער פארקויפן זיך „לע"א עצמה", וואס עבדות לע"א עצמה איז דער היפך ממש פון „לי"[24] בני ישראל עבדים"[25].

ג. ווי קען א איד אראפאלן אזוי נידעריק, ביז צום פארקויפן זיך „לע"א עצמה"? הויבט זיך דאס אן דערמיט,

---

13) ובפרט שזה גופא שמת בלא בן או בת אינו „דרך ברכה".

14) ברמב"ן שם, שהכתוב לא הוצרך להזכיר זה בפירוש „כי במשפטי הירושה כל מנחיל נוחל . . וכיון שאמר הכתוב שהבן יורש את אביו גם האב יורש את הבן ועוד כי הירושה היא בשלשלת הזרע כו' א"כ ונתתם את נחלתו לאחיו משמוש (משמע) נחלה שהאב יורש בקבר וממנו תבא לאחים" (וראה גם אברבנאל שם) — אבל להעיר מראב"ע (שם, יא) „ולדעת הנחלות אם יירש האב . . צריכים אנחנו לקבלה". ולהוסיף שגם אם פשוט שהאב יורש בנו, מ"מ הו"ל לפרטו בכתוב להודיע שבא לאחרי (בן ו)בת (ראה בסוגיא ב"ב שם).

15) ועד"ז תירוץ הב' ברמב"ן שם אינו שייך בנדו"ד.

16) קידושין כ, א. ושו"נ. פרש"י פרשתנו כו, א.

17) ראה רש"י ותוס' קידושין שם.

18) פרשתנו כה, מז.

19) תו"כ (ורש"י) עה"פ. קידושין שם, ריש ע"ב. ושו"נ.

20) לשון רש"י עה"פ שם. וראה תיב"ע עה"פ. ערכין (ל, ב): זה הנמכר ונעשה משרת לעבודת כוכבים עצמה. ובקידושין שם בתנא דבי ר"י (וכן גרס בשטמ"ק ערכין שם) „ונעשה כומר לעבודת כוכבים", אבל גם זה פי' „לחטוב עצים" (ראה שטמ"ק לרש"י ערכין שם). וראה לקמן סעיף ה' והערה 45.

21) כמובן מזה שאינו חוזר בו, שאינו מרגיש ושלא באת לידו הרהור תשובה (ראה קידושין ופרש"י שבהערה 16).

22) רמב"ם הל' עבדים פ"א ה"ג. ע"פ תו"כ פרשתנו כה, לט. ספרי ראה טו, יב.

23) תו"כ ורש"י פרשתנו כו, א. נת' בארוכה בלקו"ש ח"ז ע' 177 ואילך.

24) פרשתנו כה, נה — הטעם שנמכר לנכרי יוצא ביובל (וראה לקמן בפנים סעיף ד).

25) ראה שו"ת חו"י סקמ"א: מומר כזה כופר ביחוד ובבורא עולם (ומש"ש „שאין במעשיהו נגד הדת" הכוונה רק שלאחרי מכירתו אין במעשיהו איסור כי אינו משתחווה לע"ז כו' רק משרת כו').

וואס ער האָט זיך אָפגעריסן און פאָר־
געסן, ר"ל, אויף אביו שבשמים (ובמילא
אויך אויף אהבת הבן לאביו (שבשמים)
ויראתו[26] וכו') ובלשון הכתוב[27]: בן יכבד
אב גו' ואם אב אני אי' כבודי גו'.

ובלשון החסידות — ביי אים איז ניטאָ
(בגילוי) די בחי' פון זיין „אב" — זיין
חכמה[28] שבנפש.

ווי דער אַלטער רבי איז מבאר
בארוכה אין תניא[29], אז די סיבה פאָר־
וואס אַ איד קען עובר זיין אויפן רצון
העליון, איז ווייל זיין חכמה שבנפש —
די אמונה בה' וואס איז העכער פון דעת
והשגה[30] — איז „בבחי' שינה", ובמילא
דערהערט ער ניט ווי דורך יעדער
עבירה, אפילו אַן עבירה קלה, ווערט ער
נפרד „בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו
ית'"[31].

וואָלט[31] ער דערהערט אַז דורך דער
עבירה ווערט מען נפרד פן „יחודו
ואחדותו ית'" פונקט ווי דורך ע"ז,
וואָלט ער בייגעשטאָנען דעם נסיון מיטן
זעלבן תוקף — ווי ער און יעדער איד
(אפילו אַ קל שבקלים ופושעי ישראל)
זיינען זיך מוסר נפש על קדושת ה'
„בלי[32] שום דעת והתבוננות, רק כאלו
הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה'
אחד".

ועפ"ז איז מובן דער טעם (פנימי)
וואָס „אביו" ווערט ניט דערמאָנט דאָ
און ניט אין פ' נחלות: דער ענין המיתה
ברוחניות — „רשעים שבחייהן קרויין
מתים"[33], אַדער בדקות יותר: „מאן
דנחית מדרגא . . קארי בי' מיתה"[34] —
נעמט זיך דערפון וואָס עס פעלט דער
געדיינקען דעם אביו שבשמים, (דער
גילוי פון) בחי' חכמה שבנפש — „אב";
דאָס איז בבחי' שינה, וואָס „שינה אי'
ממשים למיתה"[35]. ווען ביי אים איז דאָ
דער זכרון — איז דאָ „כבודי", ווען
ס'איז מאיר בחי' חכמה שבנפש, איז —
ו„החכמה תחי'"[36]: זי דערלאָזט ניט קיין
מיתה (רוחנית), אפילו ניט קיין נפילה
ממדריגתו, ווייל מצד בחי' חכמה
שבנפש איז די עבודה פון אַ אידן מיטן
גאַנצן תוקף האמונה, העכער פון
שינויים.

ד. כשם ווי דער מצב פון נמכר
לנכרי כנ"ל איז (בפנימיות) אַ ירידה
רוחנית, איז פאָרשטאָנדיק אַז אַזוי איז
בנוגע זיין גאולה

— וואָס תורה זאָגט אַן „גאולה תהי'
לו"[37], אַז זיינע קרובים מוזן[38] אים גואל
זיין, און נאָכמער — „גאולה תהי' לו"
(אויך) בלשון הבטחה. אפילו ווען די
קרובים זיינען אים ניט גואל איז „ויצא
בשנת היובל גו'"[39], און דער פסוק זאָגט

26) שהאהבה היא שורש לכל רמ"ח מ"ע והיראה שורש כל שס"ה מל"ת (תניא רפ"ד (ולהעיר משינוי הלשון ברפמ"א. חינוך קטן בתחלתו). וראה פי' להרמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב).

27) מלאכי א, ו.

28) תניא פ"ג. ע"פ זח"ג רצ, א. וראה ס' הערכים־חב"ד ע' אב (אבא), וש"נ.

29) פי"ט (כה, א).

30) שם פי"ח (כד, א).

31) שם פכ"ד.

32) שם ספי"ח.

33) ברכות יח, ב. ועוד. פרש"י ס"פ נח.

34) זח"ג קלה, ב.

35) ברכות נז, ב.

36) קהלת ז, יב. תניא פי"ט (כד, סע"ב).

37) פרשתנו כה, מח.

38) קידושין כא, ריש ע"ב. וראה שם כ, ריש ע"ב. ושו"נ. תו"כ ורש"י עה"פ. רמב"ם הל' עבדים פ"א ה"ד. פ"ב ה"ז.

39) פרשתנו שם, נד. וראה רבותינו בעה"ת שנעתק לקמן הערה 53.

דערויף דעם טעם „כי לי בני ישראל עבדים[40] עבדי הם״ („שטרי קודם״)[41] —

דאָס מיינט (בפנימיות) די גאולה רוחנית פון דעם שפל המצב אין וועלכן ער געפינט זיך: ביי מ״ת איז יעדער איד געווארן אַן עבד ה׳ אויף אייביק — אַן עילוי עצמי וואָס קיינער קען עס ביי אים ניט צונעמען[42]. אויב אפילו ער טוט דערנאָך היפך רצון ה׳, איז זיין שייכות צו רע (נמכר לע״א) ניט מער ווי אַ צוגעגעבענע זאַך אויף זיין עצם מהות, וואָרום זיין עצם מהות (דאָס וואָס ער איז אַן עבד ה׳) קען ניט געביטן ווערן. און דערפאַר איז ודאי אַז „גאולה תהי׳ לו״.

[דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק די שייכות פון סיום הסדרה צו איר התחלה, וואו דער פסוק איז מדגיש „וידבר ה׳ גו׳ בהר סיני גו״: דאָס איז[43] אַ הקדמה צו כללות הסדרה: מצד דעם וואָס מען קומט פון הר סיני, וואָס דאָן[44] האָט זיך אויפגעטאָן דער „שטרי קודם״ (לי בנ״י עבדים) — איז אפילו נאָך דעם גאַנצן סדר הירידה ר״ל, איז ודאי אַז „גאולה תהי׳ לו״].

ה. דערמיט קען מען אויך מסביר זיין דעם טעם (פנימי) אין פרש״י און אין דער הדגשה און אריכות פון רש״י[45], אַז „לעקר (משפחת גר)״ מיינט „הנמכר לע״א עצמה להיות לה שמש ולא לאלהות אלא לחטוב עצים ולשאוב מים״

— דלכאורה איז ניט מובן: פון וואַנעט נעמט רש״י אַז דאָס איז „ולא לאלהות״[46]? אויב מצד דעם וואָס אַ איד טאָר ניט זיין קיין נמכר לע״א לאלהות — איז דאָך אויך אסור צו פאַרקויפן זיך „להיות לה שמש״[47] און אפילו (בלויז) צו זיין אַ נמכר לנכרי, כנ״ל —

נאָר דערמיט באַוואָרנט ער, אַז אפילו אַזאַ איד, וואָס איז אַראָפגעפאַלן אַזוי נידעריק ביז צו תכלית הירידה ר״ל, בכ״ז איז ניט שייך אַז ער זאָל זיך פאַרקויפן „לע״א . . לאלהות״ ווייל דאָס איז אַ „דבר שאי אפשר כלל״. וואָרום אויך איידער ער וועט נגאל, איז ער ניט אין אַ מצב אַז ביי אים איז ח״ו ניטאָ דער זכרון פון אביו שבשמים ער איז נאָר „אַפּעטראַגן״ און „שלאָפט״[48], ס׳איז ניט בטל געווארן בחי׳ חכמה שבנפש — עס

---

40) ראה מלאכי שם: ועבד אדוניו.

41) פרשתנו שם, נה ובפרש״י (ועד״ז בפרש״י פרשתנו שם, מב. תו״כ שם. וצע״ק שלא דרש כן בתו״כ גם בפסוק נהי׳).

42) ראה מהר״ל בספרו גבורת ה׳ פס״א. וראה לקו״ש ח״ה ע׳ 177 והערה 32 שם.

43) ע״ד ההלכה כו׳ — ראה תו״כ (הובא ברש״י) עה״פ.

44) ראה רש״י משפטים כא, ז (מקידושין כב, ב): אזן ששמעה (קולי) על ה״ס (בשעה שאמרתי) כי לי בנ״י עבדים.

•) ואולי נכלל במ״ש „על תנאי שלא ישתעבדו בהם״. אבל להעיר שגם בפסוק מב יש ב׳ דרשות: שטרי קודם; על תנאי שלא ימכר ממכרת עבד.

ולהעיר מדעת התוס׳ (ד״ה הואיל קידושין יד, ב) שרק ישראל קונה ע״ע בשטר ולא עכו״ם.

45) עה״פ. ועד״ז בפי׳ לש״ס — קידושין כ, ריש ע״ב. וראה גם פרש״י ב״ק קיג, ב. ב״מ עא, א. ערכין ל, ב (וברבינו גרשום שם: שיהא מכבד ומרבץ לפני׳).

46) במשכיל לדוד כאן כתב דנלמד מזה שלא נאמר „לעקר״ לבסוף (שאז הוי משמע אפי׳ נמכר לשם אלהות) רק לפני „משפחת גר״, ללמד שהוא דומיא דמוכר לגוי דהיינו לשמשות. אבל בפשטות אין להקשות למה נאמר „לעקר״ לבסוף, כי בפשטות גם לפי הדרשה „זה הנמכר לע״א עצמה״, „לעקר״ הוא סמוך ל„משפחת גר״ („עקר של משפחת גר״), ורק שמיתורא דקרא למדין שמרבה גם הנמכר לע״א עצמה.

47) להעיר מב״ב קי, א.

48) ראה הל׳ תי״ת לאדה״ז פ״ב סוס״י (וש״נ). לקו״ת ס״פ קדושים.

איז נאָר (כדיוק לשון התניא) „בבחי׳ שינה".

און דערפאַר[49], ווען ער קומט צו א „נסיון בדבר אמונה בה׳ אחד", וואָס דאָס רירט אָן זיין פנימיות הנפש, חכמה שבנפש, איז דאָס פועל אָז זי איז „ניעורה משנתה" און דערלאָזט ניט אָז ער זאָל דורכפאַלן אין דעם נסיון: און נאָכמער: זי דערלאָזט ניט אפילו א חיצוניות׳דיקע מחשבה דיבור אָדער מעשה („בלי אמונה בלב כלל") וואָס איז „נגד אמונת ה׳ אחד".

און דערפאַר, קען ניט זיין אָז א איד זאָל זיך פאַרקויפן „לאלהות" (אפילו צו טאָן דאָס „בלי אמונה בלב כלל"): די נידעריקסטע ירידה, וואָס קען זיין ביי א איד׳ן וועו חכמה שבנפש איז בבחי׳ שינה (לולא ענין הבחירה[50]) איז בלויז צו פאַרקויפן זיך „להיות לה שמש . . לחטוב עצים ולשאוב מים".

ו. וויבאַלד אָז בחי׳ הזכרון, החכמה[51] שבנפש פון דעם נמכר לנכרי איז בבחי׳ שינה, ביז אָז ער איז כאילו געוואָרן אויס בעה״ב אויף זיך — ער איז משועבד צו אָן אדון נכרי, ביז „לע״א עצמה" — אין אָזאָ מצב איז פאַר אים ניט מעגלעך צו זיך אַליין גואל זיין, ווי דער כלל[52]: „אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים";

זיין גאולה מוז קומען בדרך אתעררותא דלעילא (העכער פון זיין מצב), דורך דעם וואָס אַנדערע (וואָס זיינען ניט משועבד צו הנ״ל) זיינען אים גואל. און דערפאַר שטייט צום אַלעם ערשטן דער ענין פון גאולת קרובים[53] — די אתעדל״ע צו אַרויסשלעפּן אים פון זיין שפל המצב.

דער תכלית איז אַבער (ניט אָז ער זאָל כסדר דאַרפן אַנקומען צו דער התעוררות פון אַנדערע, נאָר) צו מגלה זיין זיין פנימיות, וואָס ער איז עבד ה׳, כנ״ל — וואָס דורכדעם איז זיין גאולה אין אָן אופן אָז ער (מצד עצמו) איז שוין מער ניט שייך צו אָזאָ ירידה,

ע״ד ווי דאָס איז אין גשמיות, אָז די בעסטע אמת׳ע הילף וואָס מען קען געבן אָן עני, איז צו אַוועקשטעלן אים אין א מצב וואָס ער דאַרף שוין מער ניט אַנקומען צו בריות[54].

און דאָס איז דער טעם (פנימי) וואָס דער סיום הפסוק איז „השיגה ידו ונגאל״[55]: דער תכלית פון דער גאולת קרובים איז דער אויפטו אָז ער אַליין זאָל זיך קענען גואל זיין בכח עצמו[53].

---

49) תניא פי״ט (כה, א־ב).

50) משא״כ מצד ענין הבחירה, שאפשר לעשות היפך טבעו כו׳. ולהעיר ממשכיל לדוד כאן, שהנמכר לשם אלהות הו״ל מומר וקי״ל מורידין ואין מעלין. ולהעיר מחו״ש שהונא לעיל הערה 25. שו״ת חת״ס יו״ד סי׳ שכב.

51) דחכמה הוא מוח הזכרון (תו״א פא, סע״ג. קי, סע״ד. לקו״ת קדושים שם. שה״ש לג, א. ובכ״מ).

52) ברכות ה, ב. וש״נ.

53) להעיר גם מרבותינו בעה״ת כאן, שענין הגאולה כאן מרמז להגאולה משעבוד מלכיות, ו„אחד מאחיו . . או דודו" קאי על הקב״ה, „בן דודו, זה מלך המשיח", „או השיגה ידו ע״י מצות וזכיות שבידו". וראה שם פסוק נד „ואם לא יגאל באלה . . שלא קיימו המצות מ״מ לא אניחם בגלות אלא ויצא בשנת היובל . . שימשוך הקב״ה ביובל כו׳". וראה גם בבחיי לפסוקים הנ״ל.

54) רמב״ם הל׳ מתנות עניים פי״ט ה״ז. טושו״ע יו״ד סרמ״ט ס״ו.

55) ועצ״ע ביאור ענין גאולת אחרים שנלמדת ממש״נ (לאחרי גאולת עצמו — „והשיגה ידו") „ונגאל" — קידושין טו, ב. תו״כ עה״פ.

ולהעיר — ע״ד ההלכה — שלדעת רבי (קידושין שם, סע״ב. רמב״ם הל׳ עבדים פ״ב ה״ז) גאולת עצמו נאמרה בין גאולת קרובים וגאולת אחרים כדי שיהא מקרא נדרש בין לפניו ובין לאחריו. ע״ש. ואכ״מ.

[ומהאי טעמא איז דער סדר פון גאולת קרובים אין אן אופן פון „הקרוב קרוב קודם״: ווייבאלד זיי דאַרפן מעורר זיין די פנימית׳דיקע[56] און דערנאך אויך די חיצונית׳דיקע כוחות פון דעם עבד, ביז אז ער זאל זיך קענען גואל זיין בכח עצמו, דעריבער, וואס נעענטער דער „קרוב״ איז צום עבד, איז מובן אז אלץ פנימית׳דיקער וועט זיין די השפעה און ווירקונג אין דער התעוררות פונעם עבד].

ז. די סיבה ואפשריות אויף דער יריד׳ה איז מרומז ומודגש אין דעם אנהויב פון דער סדרה[57] — „כי תבואו אל הארץ״:

מצד דעם וואס אידן גייען אריין אין אן ארץ נושבת, וואו מען דארף זיך פירן לויט דער הנהגת הטבע, „שש שנים תזרע שדך וגו׳״[58] —

ניט ווי אין מדבר וואו מ׳איז געווען אויסגעטאן פון עניני עוה״ז: מ׳האט געגעסן דעם לחם מן השמים — מן, געטרונקען פון בארה של מרים, און געטראגן לבושים וואס די „ענני הכבוד היו שפים כו׳ ומגהצים כו׳ גדל לבושם עמהם כו׳״[59] —

גיט דאס אן ארט אויף דער יריד׳ה הנ״ל.

דערפאר ווערט אויך גלייך באַוואַרנט בתחילת הסדרה, אז ווייבאלד מען קומט מיטן כח פון „הר סיני״, איז אַ זיכערע זאך, אז (ניט נאר וועט מען אליין בלייבן גאנץ — „גאולה תהי׳ לו״ — נאר) מ׳וועט אויך פועל זיין אַ בירור ועילוי אין דעם „ארץ״, אז מען מאכט פון ארץ כנען — ארץ ישראל[60], און אין ארץ ישראל ביז — „ושבתה הארץ שבת לה׳״[57]:

תמורת זה וואס ס׳איז געווען אַ מציאות פון ע״ז אין א״י (צו וועלכער אַ איד קען זיך פארקויפן ר״ל), ווערט „עקר משפחת גר״, כפי׳ התוס׳[61] — „שסופה[62] ליעקר״. עס ווערט נעקר דער גאנצער ענין פון ע״ז, ואדרבה — „ושבתה הארץ שבת לה״, מען זעט בגילוי ווי ס׳איז „לי הארץ״[63].

(משיחת ש״פ בהו״ב תשכ״ג)

---

56) דעיקר התשובה בלב (תניא פכ״ט — לו, ב) ונמשך בכל הכוחות.
57) כה, ב.
58) שם, ג.
59) פרש״י עקב ח, ד.
60) ראה לקו״ש ח״ה ע׳ 11. ח״י ע׳ 2 ואילך.
61) קידושין כ, א. ערכין שם.
62) ולא רק (כבכמה מפרשים — רמב״ן עה״פ. ועוד) ע״ש שהאדם מחוייב לשרש אחרי׳ ולעקרה.
63) פרשתנו כה, כג.